

חבל נחלתו

ואך בקהילות קטנות כגון: יישובים הילתיים, מושבים וקיבוצים אולי ניתן להניב זאת. אמנם במקומות אלו בלאו הכי הדברים מטופלים ואין צורך בכך.

סימן סה

מכת מרדות על תשלום חובות

רבנו מנוח כתב: "ויש מספרי הרבה שכחתיו בין 'מכך' אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו, ור' ל' כשהוא מרים לו שלא יאכל מצה ואוכל שאינו שומע לדברי חכמים. וזה שכתב הרב מי שאכג, כלומר שאכל אחר אזהרת חכמים אבל כל זמן שמקיים מצות חכמים ונמנע מלأكل מכין אותו מכת מרדות בלבד פחוות מארבעים לפום מאיר דחווי בידינא". ומוסיף שעל לאו דאוריתא מכין עד ל"ט מלוקות, אבל על לאו דרבנן מלוקין שלא קצבה, כל זמן שלא קיבל עליו דברי חכמים. ו מביא מתוספתא מכות [ס"פ ד']: "נכנס (=כהה) לבית הפרט או למדוד את ארץ העמים או שיצא לחוץ הארץ מלוקין אותו מכות מרדות. מכת תורה ארבעים חסר אחת או מזידן אותו אם יש בו ללקות לוקה ואם לאו אינו לוקה אבל מכות מרדות איינו כן אלא מכין אותו עד שיקבל או עד שתצא נפשו". עולה מדבריו, שפי הרמב"ם אמ衲 ונפשו. תמא דמי שאוכל ר"ל — תמייה דין ואפיקלו תמא דמי שאוכל ר"ל — תמייה דין מנין החזיא זה, חזדא דהו איסורא דרבנן, ואפיקלו באיסורא דאוריתא באיסור לאו אין נראה להוכיח כי לא מצאנו כי אם באיסור נשא כגון נשא טוכה ואינו ערשה, ויש טעם לעליו שיפסיק מעשה העבירה.

והרמ"ך השיג על הרמב"ם: "לא ידעת טעמא מאי, וכי לאחר שאכל מכין אותו, ואפיקלו תמא דמי שאוכל ר"ל — תמייה דין מנין החזיא זה, חזדא דהו איסורא דרבנן, ואפיקלו באיסורא דאוריתא באיסור לאו אין נראה להוכיח כי לא מצאנו כי אם באיסור נשא כגון נשא טוכה ואינו ערשה, ויש טעם

שאלת

מה הם האמצעים העומדים לרשות בית דין לכפות על תשלום חוב, והאם משנה מפני מה נובע החוב?

א. **מכת מרדות על מה וכמה**
לפני שניכנס לדיני כפיה לתשלום נבר בקצרה מהי מכת מרדות.
במסכת כתובות [פ"ז ע"א]: "אל רב כהנא לרב פפא, לדייך דאמורת פריעת בעגל חוב מצה, אמר לא ניחא לי דייניביך מצה, מי? א"ג, תניא: במה דברים אמרוים — במצות לא תעשה, אבל במצוות עשה, כגון שאמרינו לו נשא טוכה ואינו ערשה, ולוב ואינו ערשה, מכין אותו עד שתצא נפשו".
פרש רשי: "מכך אותו — קודם שעבר על הנשה ויש בידו לקיים". וכן בתוס' ר"ד כתוב: "זה ג' כיפורין ליה ללווה עד דעתיך מצה ופורען". הינו המכות נועד לכפיה למעשה ולא לעונש.
בניגוד לראשונים אלו כתוב הרמב"ם: "הלכות חמץ ומצה פ"ז הי"ב": "אסרו חכמים לאכול מצה בערב הפסח כדי שיהיה היכר לאכילתתה בערב, ומ夷 שאכל מצה בערב הפסח מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו". נראה מפשט לשונו של הרמב"ם שני חידושים אחד שמכם אותו על עבירה דרבנן, והשני של מכות אלו אין שיעור.

חובל נחלתו

שתחזא נפשו וכ"מ בירר' מומס' נזיר (פ"ד ח"א) דאמרי' התם: מכות תורה ל"ט, מכת מרודות חובטין אותו עד שיקבל עליו או עד שתצאנשנו, וכן רוא ביחסpta דמס' מכות. ומ"ש רשי"ו ז"ל ד"ג מכותthon כך נהוג בהרבה מקומות להלקות לבני תושבה, ונראה שיצא זה המספר נמי המלוקות הן משולשים כדי רשותו לפניו וכדי שטי רשות לאהדריו (עי' מכות כ"ג ע"א) ומלוקות של תורה הן ל"ט שילישיתו הוא י"ג, ומושום הכו נהוג לומר והוא רחום קודם תפלה ערבית לפי שהיה נהוגין להלקות הרשעים בין מנחה ובין ערבית והוא מקירין אותו הפסוק שיש בו י"ג תיבר' זה נ"ל. אבל יש אומרים ששלאש פנימיםanno קורין אותו פסוק והם כנגד מ' חסר אהות. והרשב"א ז"ל כי בתשובה דמלך', מרודות היא כשל תורה דכל דעתך רבנן כענין דאוריה' תקון והביא ראייה מדамרי' בפ"ק דקדושים (כ"ח ע"א) הקורא לחבירו: 'עבד' יהא בנדי', 'ممזר' סופג את הארביעים, 'ענפ' שאינו לוקה אלא מדרבען. וזה אינה ראייה גמורה שכבר פירשו בהה שחווא מדה כנגד מדה דעתך יהא בנדי' דמשום דאפקמיה באחריך כענין יהא בנדי' דארור בו נדיו. ובמזה דאפקמיה בלאו דלא יבא מזה סופג את הארביעים כמזה הבא על בת ישראל. אבל הרבה ז"ל הביא ראייה אחרת מדамרי' בפ' זה בדור (כ"י ע"ב) גבי חזש' על הענרי' עני מאיר ארבעין בכתפיה וכשר והווא מדרבנן הוא ש"כ שם רשי" ז"ל: ארבעין בכתפיה חייב מלוק' הוא ענפ' שאין בו התראה אמר מ"ר מלקין על לא טובה המשמעה עכ"ל וזה ראייה גמורה היה. ונראה דתלמוד שלנו חולק עם הירושלמי והתוס' שהוחרתי ושמא הירושלמי הוא במצו' של דבריהם שהם כענין של תורה והם כל הגזר' שגזרו מדבריהם וכ"כ הרמב"ן ז"ל בספר

בדבר שאון לנו ללימוד אייסר לאו מאייסר עשה, וצ"ע.

המגיד משנה והמשנה למלך הסבירו את מקור דברי הרמב"ם באמרת הירושלמי שהאוכל מצה בע"פ כבועל אروسתו בבית חמיו אשר עונשו מלוקות. אולם לא העירו על הטיעון הסבר בדבריו.

לסביר הרמב"ם יצא התשב"ץ [חלק ב'] סי' נ"א ז"ל: "עוד שאלת לבאר לך מכת מרדות אם יש לה קצבה אם לא.

תשובה: בקצת ספרים בפ"ז מה' חמץ ומצה נמצא כתובשמי שאכל מצה בערב פסח מכין אותו מכת מרודות עד שתצאנש נפשו. וזה תיומה גדולה, שאם רוצה לומר שאחד שאכל מכין אותו מכת מרודות עד שתצאנש נפשו א"כ מצינו זומרא בדברי סופרים יותר מדברי תורה, ונס א"ל שבעוודו אוכל מכין אותו עד שיפרוש או עד שתצאנש נפשו לא מצאנוו באיסורי תורה, והיא נחמיר כן באיסורי דרבנן. ובאוור סוכה אני נשווה לולב אני נוטל הוא דאמרי' cocci בפ' הכותב (פ"ז ע"א) וכשנבר זמן זיון בכ"ה ברכותב, וכ"כ הרמב"ם בס' המצוות, אין מכין אותו, וכ"כ הרמב"ם בפ' כזיתות, אבל באיסורי לאוין דלא מצינו אלא מלוקות מ' (=ארבעים) על כל התראה ועל כל כזית כדאי' בפ' ואלו הן הלוקין (כ"א ע"א), וכבר הגיה הרמ"ץ ז"ל על הרב ז"ל בזה, וכן הרמב"ן ז"ל בספר המצוות בעניך ראשון הגיה עלייו לא מצינו. ומצאת רשי" ז"ל ש' כ' ביבמות לא מצינו מכת מרודות אבל עד שתצאנש נפשו מכין אותו מכת מרודות אבל כזיתות לא מצינו. ומצאת רשי" ז"ל ש' כ' ביבמות בפ"ג (ע"ש פ"ה/ נ"ב ע"א) דמכת מרודות הם י"ג הכאות ולא יותר. אבל בפ' שלוחה הגן (קמ"א ע"ב) כ' הוא ז"ל שאין לה קצבה אלא עד שיקבל עלייו לנשורת, וכן פירש בעל הנערוך ז"ל. וזה נוטה לדע' הרמב"ם ז"ל שמכין אותו עד שיקבל עלייו לנשורת כן מכאן ולהבא, או עד

חבל נחלתו

הארכת. תשובה: Dunn, שליטות של תורה הוא חמור ממכת מרדות. כי מליקות של תורה הוא על בשרו ממש, והשליש מן המכות על לבו, והרצועה היא מעור של עגל כפולה לשנים, ושנים לא הרבה, ושתרי רצונות של חמור שעוזות וירודות בו, ורוחב הרצועה טפח, והמכה מכיה בכל צחו. ולפי שקרוב שימות המוכה מהמת המכוות החזקות ההם, צריך אומד מתחלה, שהב"ד יראו באומד הדעת אם יוכל המוכה לטבול המכוות מבלי סכנת מיתה, ואם יראו בענייהם שאין יכול לטבול לפי צחו, יפחתו לו מן המכוות. אבל לעולם מכין אותו מכות הריאות להשתלש, כדי שייה השליש מלפני; כמו ש商量ואר זה בפ' אלן חן הלוקן (כט). ולהרמב"ס ז"ל (*פט"ז מה' טנהדרין*). אבל מכת מרדות אינו בדרך זה, אלא שמכין אותו לפי ראות ב"ד לתוכחות מוסר, ואף אם יכול לטבול יותר, אין מכין אותו אלא לפי חומר הדבר שענבר בו. והתוס' אמרו, שאף במקת מרדות מספר המכוות הם כמספר של תורה, אלא שאין חזקות כמותן. וזה לפי שאמרו חז"ל (*קדושים כת*): הקורא לחבירו עבד, יהא בנדי, מזוז, סופג את הארבנעים; וזה אינו אלא מליקות מדרבנן, ואמרו ביה: סופג את הארבנעים. **ואין בשום מקום, בעובר על דברי חכמים, מכין אותו עד שתצא נפשו;** ולא נזכר והוא אלא במצות העשה של תורה, שיש לו זמן לקיימה, וב"ד מתרין בו לקיימה, והוא מעין פניו ואני רוץ. כדאמרין (*כתובות דף פ"ו*): אמר ר' ליה רב כהנא לר"פ: לדידך דאמרת: פריעת בענ"ח מצוה, אמר: לא בעניא למנעד מצוה, מאוי א"ל: תנינא: בד"א, במצות ל"ת, אבל במ"ע, כגון שאומרים לו: עשה סוכה, ואני עושה, לולב, ואני נוטל, מכין אותו עד שתצא נפשו, וזה משום דבר כל שנעטא בкус עשה קאי.

המצות והרמב"ס ז"ל בהלכו נדוחות בפ' י"ח כ' מכין אותו ב"ד מכת מרדות כפי מה שираה בעיניהם. ובהרבה מקומות בಗמ' יש לשון מלך' על מכת מרדוד, וגם הרשב"א ז"ל כ' שמי שאינו רוצה לקיים המצוה אף' מצוה מדרבנן מליקין אותו בלא קצבה עד שתצא נפשו. ומכאן החזיא הרב ז"ל שמי שאינו רוצה לפrown חוב אביו מכת מרדות עד שתצא נפשו משום למצוה על הירთומים לפrown חוב אביהם וכופין במצואה זו כדמות ר"ח ז"ב, אונ"פ שיש חולקין עלייו רשי ז"ל והרמב"ס ז"ל והרמב"ן ז"ל שאין כופין על מצואה זו אלא על פריעת בעל חוב מצואה, וסביר הרוב ז"ל דכפיה זו בהכאה היא כאמור סוכה איini עשו לולב איini נוטל".

והריב"ש [ס"י צ' כתוב:

"עוד שאלת, על מה שמצוות בספר העזרן, בערך מרد, בפי' מכת מרדות מדרבנן. ואומר, כי מליקות דאוריתא הוא על חיבי לאוין, באומד ובהחראה, ובעניין מכיה משולשת, כדכתיב: ארבעים יכנו לא יוסיפ. ואמרו חכמים (מכות כט): מניין הסוכם את הארבנעים. אבל העובר על מצות עשה, כגון סכה ולולב, ואני עושה, מכין אותו עד שתצא נפשו, בלא אומד ובלא מכיה משולשת. וכן העובר על דברי חכמים, מכין אותו בלא מספר ובלא אומד. ולמה קורין אותו מכת מרדות? מפני שמרד בדברי תורה ובדברי סופרים; ע"ב. והוקשה לך, איך אפשר שיש חמייר וילוק העובר על דברי חכמים עד שתצא נפשו, והעובר על ד"ת באסור כרת מכין אותו באומד? נמצא, שיותר יינשע ע"ד קל מדבר חמוץ ובכ"מ בתלמוד ובספריו הרמב"ס נמצא כתוב: חיב מלוק, בדבר חמוץ; ובדבר קל כתוב: אין לוקה, אבל מכין אותו מכת מרדות. א"כ, יהיה עונש העובר על דבר קל, חמוץ מעונש העובר על עבירה חמורה אלה הם דברין, ועוד

חובל נחלתו

איןנו מוניעל, ולאינו יכול לא לאסרו ולא להשתענבד בר".

הגהה (רמ"א): "וזודק שאין לו לשלים. אבל אם יש לו, ואינו רוצה לשלים, ב"ד **חוובשין** אותו והוא מכיון אותו עד שתצא נפשו וכופין אותו לשלים (ד"ע באגדה פ' כל כתבי וריב"ש סי' תפ"ד וכמ"ש הטוח). ו"א דאפיילו אם אין לו לשלים, אם נשבען להיות חבוש עד שישלם,

צריך לקיים שבועותיו (ריב"ש סי' תפ"ד). בשיע"ע ורמ"א נזכרו שלושה סוגים כפויות. 1. נטילה ע"י שליח ב"ד. 2. הכהה עד שתצא נפשו. 3. מסור (חוובש). ואוסרים השווי"ע והרמ"א לחובשו עד שישלם بما שאינו לו, ואין המלה יכול להשתענבד בלווה ואפיילו אם התנה על עצמו.

מקור הדברים בתשובות הרשב"א והריב"ש.

זל הריב"ש: "שאליה: ראותן שלוה משמענן, ונתחייב לו בגין הכל תוקף בתיפוית הגוף. ועוד שנעבד עצמה: ליתן מטلطלין בניchorin, לך אלאפארד"א שם מלך ספרדי, וחק זה, הוא נהוג במלכות ארוגן; שם אין לו מטلطלין בניchorin, שרואן נתפש בגופו. ועתה שמענן המלה, תעבן חבווב מראובן הלאה, ומוצא שאין לו. בקש שייהה נתפש בגופו, נתפש בגופו, וכך שום שנבוד.

ושאלת: הדין עם מי? תשובה: הדין עם ראותן הלאה שאין אדם יכול לשענבד עצמו, ולהתנווה להיות נתפש בגופו. כדאמרין בפ"ק דקדושים (י"ט), גבי: המקדש אותו עד שתצא נפשו כדי לקיימה. אבל אין את האשטה, ע"מ שאין לך נעל: שאר, כסות, וכופין אותו להשכיר עצמו ולא לנשות שום מלאכה כדי לפורען. ואפיילו התנה על עצמו **שייתפוש המלה את גופו**, וכותב לו זה בשטר,

ואני עבר זמן מצוה לא מליקון לייה כלל, שאין מליקון למי שענבר על מצות עשה. ובבעל הערכז ז"ל, בסוכה ולולב הוא שהזכיר: מכין אותו עד שתצא נפשו; ובנובר על דברי חכמים ז"ל הזכיר: בלי אומד ובלא מספר, ולא אמרה: עד שתצא נפשו".

וכעין דבריו כתוב בשוו"ת באר שבע [ס"י נ"ה]:

"נשאלתי אם מכת מרודות יש לו שיינור או לא. והשבתי דעת שרש"י פירש בסוף פרק שלוחה הקן גבי ומכת מרודות מדרבנן כי ז"ל מכת מרודות רDOI בתוכחה של אל ירגיל בהזאת לא קצבה אלא עד שיקבל עלייו נ"ב. וכן כתוב הר"ן בסוף מכת בשם הגאנטים ז"ל דמכת מרודות אין לה קצבה אלא לפי שודא דידיini וקורין אותה מכת מרודות על שם שמרד בדבר תורה או בדברי סופרים כי. אמנים מצאתי כתוב בשם ר"ת י"ל דמכת מרודות הוא שליש של מלכות דאוריתא דהינו י"ג מכות ואם קיבל היא נקבול ואם לדין יש תשובה שאין מלכות זה ראוי להשתלשל".

ב. כפויות על תשולם חוב

כתב השולחן ערוך [חוון משפט סי' צ"ז סעיף ט"ו]:

"יש מי שאומר שאין שליח בית דין אסור ליכנס לביתו למשתכנו, אלא במשכנו להוות בטוחה ממינותיו, ולא הגין זמן הפרען. אבל כשהגיען זמן הפרען ובא לגבות חבווב, זהה אינו רוצה לפורען, והוא בחזקה שיש לו מטلطלין ומבריחם, שליח בית דין נכנס לביתו למשתכנו, ויפורען לוזה חבווב, **ספרינת בע"ח מצוה, ומכיון** אותו עד שתצא נפשו כדי לקיימה. אבל אין כופין אותו להשכיר עצמו ולא לנשות שום מלאכה כדי לפורען. ואפיילו התנה על עצמו **שייתפוש המלה את גופו**, וכותב לו זה בשטר,

לומר: **שאם הלווה מוחזק: שיש לו מטלטלים.** ומבריחן; אפשר **בית דין לכופו, ולאстроו, גם להחותו בגופו,** ואם לא נתחייב בזה בפי. דהיינו דאמירין בכתבאות בפ' הכותב (פ"ז): אמר ליה רבי כהנא לריב פפא: לדידך דאמירין פריעת בעל חוב מצחה; אמר: לא ניחא לך, למעבד הארי מצחה;מאי? אמר ליה: תנינאי במה דברים אמורים, למצות לא תענשה. אבל למצות שעשה: כגון שאמורים לו: נשעה סוכה, ואינו עושה, והוא נוטל. מכון אותו עד שתצא נפשו. **ואענ"ג** דלא קרייל' כרב פפא, אלא כרב הונא בריה דרב יהושע, דפליג עלייה בפרק גט פשוט (קע"ז), וליית ליה: פריעת בעל חוב מצחה. היוינו דלית ליה כרב פפא, דס"ג: שנבודה לאו דאוריתא, ופריעת בעל חוב מצחה, בלבד. אלא סבר רבי הונא בריה דרב יהושע: שנבודה דאוריתא, ובב"ד יורדין לנכסי מדיינא. ופריעת בעל חוב, לאו מזוהה בלבד. שאל ר' מאיר איקא. ואוי אמרה: לא בעינא למעבד מצחה; וא"א לב"ד ליריך לנכסי; בודאי מכין מצחה; והביאה להא דרב פפא, בפרק הכותב: **אנ"פ שפסק** כרב הונא בריה דרב יהושע, בפ' גט פשוט. וכיון שאפשר לב"ד, להכותו, כדי שיקיים מצחה זו; גם כן אפשר להם לאסרו. כדאמרין בפרק ואלו מגלהין (ט"ז): מנא לנו: דכתיבין, ואסריםין, ונבדין הרדפה? דכתיב עזירא ז' (כ"ז) חן למוחות, חן לשירושי, חן לענוש נכסין ולאסוריםין, אבל אם הלווה עני, ואין לו מה לשולם, הדבר ברור שאסור לסתורו בגופו, ולענות נפשו: ואף אם נתחייב בזה בשטר, והיה התנאי מועיל מן הדין. שהרי אפילו לנבעור לפניו כדי לביישו. אסור. כדאמרין בפרק אייזחו נשך (ע"ה): מניין לנושא בחבריו מנה, וירודע בו: שאין לך, שאסור לנבעור לפניו?

המפרשים ז"ל, דבר שבממן: שאר, כסות. דבר שבגוף: עונה. לפי שמצטערת בגופה, במיניות העונה, ובכאן נמי, להיות נתפס בגוף, איך צערא דגופא; ואינו יכול להנתנות בו. ועוד, דאפילו בממן, המתחייב מוחמת צער הגוף, שקול וטרוי בוגרמא, בבבא קמא בסוף פ' החובל (צ"א) אם אדם מוחל על צערו, או לא... אבל שיוכן אדם להנתנות: שיצערו בגופו, ומפני זה, יכפורה ב"ד בצער החוזא; זה אינו ושוד, דאפילו פועל קרייל' (גב'ק ט"ז) שיוכן לחזר בו, אף' בחצי היום; משום דכתיב: כי לי בני ישראל עבדים; ולא עבדים, לעבדים. ושמין לו מה שעשה, ואענ"פ שנשכר לכל היום. לפי שאין תנאי מועיל, לנבעור בגוף על כרחיה: אין"פ שהוא מלאת אומנותה, הרגיל בה. אין צ"ל: שלא יונעל תנאי: שהיה בה מסגר אסור, ובבית מלא יושבי חזק... וממה שטען שמעון המלה זהה:-DDDDINA דמלוכותא דינא; איןנו ענין זהה כלג. שאין דין דמלוכותא, ואף לא דין דמלוכא שהיה אדם נתפס בענד הלואה, אלא באלפרד"א בלבד, הוא המנהג והדין. ואם זה התנה להתחייב בהלואתו, כפי החוק ההוא, מדין תורהינו: אין תנאי זה מועיל. והרא"ש מטוליטול"ה ז"ל כתוב כן, בתשובות שללה: אפילו התנה על עצמו, שיתפוס המלה את גופו. וככתוב לו זה בשטר, אין מועיל. ואינו יכול לאסרו, ולא להשתענד בו. נ"ב והאמת, כי בעירנו זאת, נהגין הדינין למתpose הלווה בגופו, כשנתחייב כן, וזה מצד תקנת החקלא. ועוד תקנו החקלא: שאף بلا חיוב, יתפש כל אדם, על כל תביעה שיתבעו: או יתענין ערבים על התביעה, הנראה: קיום ב"ד. ואני רציתי למחות בידם, על התקנה ההורא, באשר היא שלא כדין תורהינו. ואמרנו לך כי זו תקנת השוק, מפני הרמאן. ושלא לנשלול דלת בפניו. והנתהדים על מנהגם. **ומכל מקום, אפשר**

חבל נחלתו

כתב הרא"ש ורוי¹ במו"ק מנין דעבידין הרדפה הינו מקום צר שאינו יכול לברווח. והרי הכל לפי עני ב"ד ובזמננו פשוט המנהג שחוובשן להו כשאין לו לשלים ואון מוהת ואולי הכל בחזקת שמבריחים נכסים וכ"ע כי אין להם גל מי שיטמכו". הינו לפי רוב הראשונים מותר לכלא בעל חוב שיש לו לשלים ומבריח נכסיו. אבל אין לכלא מי שאין לו ממה לשלים והוא תמה על מנהג הקהילות לכלא כל אחד שאינו משלם.

ג. במצות פרעון חוב עד שאתה כופeo בגוףו כופeo בממוно

לפי השו"ע והרמ"א נתබל להלכה שלולה שאינו משלם חובותיו מלכים אותו או מיסרים אותו ביסורים גופניים עד שישלם. אולם מדברי כמה ראשונים עולה כרשב"א שאין ליסר ביסורי הגוף אלא נפרעים ישירות לנכסיו. לפי הרשב"א משמע שהלווה לא נשתבעד לכך שיכפוהו ביסורים ועוד אין ליסרו. אולם מראשונים אחרים (מבית מדשו של הרמ"ב²) נמצאת הסברא שונה מעט.

mobia_beshetmek (כתובות פ"ו ע"א): והריטב"א כתוב וזה אמר לא ניחא לי לטעב מזויהמאי, לאו למיורא דברי מניה אם כופן אותו בכך אם לאו דהא משנה שלימה שנייה המלה את דברו בשטר גובה מנכסים משונבידן, ע"י נעדים גובה מנכסים בני חורין. גובה בב"ד ממשמע ונעל כדחו של זה, אלא טעמא הוא דברי אי אמר לא ניחא לי מאי אמרין לי ומה טעם אמרו חכמים לטעו אותו. אמר ליה תניא בא"א שלוקה ארבעים למצות לא

תלמוד לומר: לא תהיה לו כנושה ואיך יריד ב"ד נזקין, לסייעו בדבר האסור. וכ"ש, שאין התנאי מועל בכיזא זהה; כמו שכתบทי למנעה, ואיינו רואה שם צד אחר, שיראה מן הדין לתפסו בגוף, כיון שאין לו מה לשלם. אלא אם כן נשבע לשים עצמו בבית הסוהר, ולא יצאת משם, עד ייפגע חוכם. והרו כנין או שטיג"ש, שבנען זה תופסין אותו בגוף, כמו שנשבע כדי שיקיים שבועתך.

מדבי הריב"ש עולה שאדם אין לו מה לשלם אין חובשין אותו בבית האסורים. ורק אם נשבע שיישמו בו בית הסוהר אם לא ישלם חובשים אותו. אמן אם ביכולתו לשלם והוא מבريح נכסיו, הרי בשם שמותר להכותו כן מותר לאוסרו. אולם הרשב"א [שו"ת ח"א אלף ס"ט] חולק: "שאלת מי ששנבד עצמו ונכסיו והבריה נכסיו היחבש גוף כיון ששנבד גוף או לא. תשובה: אין הגוף משונב שימכר וישלם כנגב שמנכר בגנבותו ולא כדי شيיחבש, שאין אדם כותב כן לשנבד ולעשות כעבד אלא הרי הוא משונב כלזה ונכסיו כערבן ולומר שלא נכסיו אלו שיש לו עכשו בלבד ושאם אין לו נכסים עכשו וככ".

וכתיב הב"ח שזו מחלוקת בין הראשונים. ולדברי הרשב"א אין עליו שעבוד הגוף שיוכלו לאוסרו. וכ"כ בתומים [צ"ז י"ג]: "ב"ד חובשים אותו — ובתשובה רשב"א חולק. ונעין בחדושי גרשוני מרשי פסחים דף צ"א ד"ה בית אסורים של ישראל דפי שם כגון... או לשלים מזמן הרי דאף בזמן היו חובשים אנשים אלימים לחבוש אותו עד שישלם. וכן

1. נראה שדבריו הוועתקו מדברי הב"ח שכותב כן מילה במילה.

חובל נחלתו

לנכיסיה אבל רב כהנא לא אמר אלא מאי טעמא והוא הוא דקשייא ליה כיוון דליך אלא מצوها כל היכא דקאמר דלא בעי למונבד מצואה אמאי נחתטן לנכסייה ומוהדרין תנינא בד"א במצות לא תעשה כי עד שתצא נפשו והכא נמי בדיון הוא דאיכא למוכפיה בהכי ומיהו עד שאתמה כופחו בוגוף כופחו במומו ובנוקין דכתיב באורייתא מיטב שדה ומייטב כרמו ישלם לו מיר שכך מצוחה לשלם ממייטב וזהו הנכוון מפי רביינו נר"ז.

סיכום

לבי"ד יש כח להטיל עונשים גופניים על המסרבים לשלם חובותיהם וمبرיחים נסיחסם מבعلي חובותיהם. ומומר הון להקלותם והן לחובשים בבית האסורים עד שישלמו. (לא לשם ענישה). אולם ישנה דעה בראשונים שאין לבי"ד כח ליסר יסורים גופניים אלא לחפש את נכסיו ולגבות מהם.

תענשה אבל במצות עשה כנוון שאמר לו עשה סוכה ואינו רוצה מכין אותו עד שתצא נפשו כלומר ובמצות פרעון חובו **עד שאתמה כופחו בוגוף כופחו** במומו. כן פירוש רבינו בשם רבינו הגadol הרמב"ן. הינו הceptive במומו אינה בדרך מצוות עשה אלא זהו ביטוי מושאל מצוות עשה. אבל כיוון שנتابע על ממוני הceptive היא אף על ממשונו. וכן הביא בשטמ"ק מהרא"ה.

"וז"ל הראה ז"ל לדידך דאמרת פריעת ב"ח מצוה פירוש דעתך לזה שעבורך דאוריתא אלא מצוה בענמא ופרש"י דהינו מצוה שהוא הין שלך צדק וליתיה להאי פירושא זהה והט בב"מ מוקמינן ליה להאי קרא שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב כי אבל הנכוון פריעת בענאל חוב מצוה מDUCTיב והאיש אשר אתה נשוה בו כר' ומאן דאית ליה שעבורך דאוריתא מוקים ליה להאי קרא למימר דשמנעין מיניה דבר נעל חוב בזבירות ובזודאי רב כהנא מיפשט פשיטה ליה דאפילו לרבע פפה נחתטן ליה

סימן סו

טענת הטעה בהודאה בבית דין

הוא ביצע, חותמות ע"י מפקחים מטעמה. על טענה זו היא חוזרת פעמיים בעית הדיון, بلا שהיא טוענת שהיא שילמה לקבלן עבור עבودתו באותון יחידות. המסמכים שאוთם הביא הקובלן מוכחים קבלת תשלום על היחידות אותן ביצע. הקובלן, טען לעומתם, כיוון שהודיתם שבניתי יותר יחידות ממה שטעןתי ולא שילמתם עליהם), שלמו לי את שכרי על ההפרש בין טענתך לבין הוודאותם. הדיון הסתיים ללא הכרעה.

שאלת קובלן בנין קיבל הזמנה מחברה צבוריית לעבודה גדולה לכמה שנים. לטענותו, לאחר עשיית כ-1/4 מהעבודה, היא הועברה לקובבן אחר. עבור העבודה שביצע קיבל תשלום.

בתוך הדיון בבית דין, על החזר נזקיו בעבר הפסקת עבודתו, טענה החברה הציבורית שבעצם הקובלן ביצע יותר משלייש מהעבודה. להוכחת טענתה היא הביאה מפות, בהן סומנו היחידות אותן